

Sonja Vukobrat¹ Fakultet za
menadžment,
Sremski Karlovci**INKREMENTALNA VALJANOST ZADOVOLJSTVA
ŽIVOTOM U ODNOSU NA OSOBINE LIČNOSTI
U PREDIKCIJI STILOVA HUMORA**

Osnovni cilj sprovedenog istraživanja predstavlja ispitivanje prirode relacija između osobina ličnosti, zadovoljstva životom i stilova humora. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 180 studenata Univerziteta u Novom Sadu (98 žena i 82 muškaraca), prosečne starosti 27 godina. Od instrumenata su primenjeni: Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire (ZKPQ: Zuckerman et al., 1993), Satisfaction With Life Scale (SWLS: Diener et al., 1985) i Humor Style Questionnaire (HSQ: Martin et al., 2003). Relacije između konstrukata ispitane su uz pomoć četiri hijerarhijske regresione analize. Skorovi svake od četiri HSQ supskale predstavljaju kriterijume, osobine ličnosti prediktore u prvom koraku, uz dodatak zadovoljstva životom u drugom.

Kao značajan prediktor Afilijativnog humora, u oba koraka se od osobina ličnosti registruje Socijalnost. Zadovoljstvo životom, uključeno u drugom koraku u analizu takođe ostvaruje značajan doprinos u predikciji Afilijativnog stila. Kada je u pitanju Samopomažući stil, Agresivnost-Hostilnost se u prvom i drugom koraku pokazala kao značajan prediktor (u negativnom smeru), dok se u drugom kao značajan prediktor registruje i zadovoljstvo životom uz marginalan doprinos dimenzije Impulsivno traženje senzacija. Kao značajni prediktori Agresivnog stila, izdvojile su se dimenzije Agresivnost-Hostilnost i Impulsivno traženje senzacija. Doprinos zadovoljstva životom nije statistički značajan. Dimenzije Neuroticizam-Anksioznost i Impulsivno traženje senzacija su se pokazale kao značajni prediktori kada je u pitanju Samoporažavajući stil. Zadovoljstvo životom ne ostvaruje statistički značajan doprinos.

Na osnovu sprovedenog istraživanja, možemo pretpostaviti da osobine ličnosti jesu dobri prediktori preferencije određenog stila humora. Takođe, možemo zaključiti da zadovoljstvo životom predstavlja prediktor Afilijativnog i Samopomažućeg humora, što nije uočeno u relaciji sa Agresivnim i Samoporažavajućim stilom humora.

Ključne reči: stilovi humora, osobine ličnosti, zadovoljstvo životom

¹ Adresa autora:
somentality@gmail.com

Primljeno: 13. 03. 2013.

Primljena korekcija:

19. 04. 2013.

Prihvaćeno za štampu:

20. 04. 2013.

Uvod

Aktuelni trend pozitivne psihologije podstakao je proučavanje fenomena koji su dugi niz godina bili u senci istraživanja usmerenih na psihopatologiju čoveka (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000; Snyder & McCullough, 2000). Jedan od konstrukata koji je poslednjih godina privukao veliku pažnju istraživača jeste humor. Prema shvatanju Rucha (Ruch, 1996) humor predstavlja višedimenzionalni konstrukt koji u sebi sadrži kognitivne, temperamentalne i bihejvioralne komponente. Dosadašnja istraživanja iz oblasti humora uglavnom su bila fokusirana na ispitivanje uloge humora u kontekstu mentalnog zdravlja i blagostanja pojedinca (Lefcourt, 2001; Martin, 2001).

Humor i smeh predstavljaju univerzalne obrasce ljudskog funkcionisanja prisutne u svim kulturama i u manjoj ili većoj meri svojstvena svim pripadnicima ljudske vrste (Apte, 1985; Lefcourt, 2001). Iako svaka kultura poseduje autentične norme koje pretpostavljaju šta je smešno i koja vrsta šala je društveno prihvatljiva, zvuk smeha se ne razlikuje među kulturama. Razvojno gledano, smeh je, odmah nakon plača, jedna od prvih socijalnih vokalizacija koju proizvode novorođenčad (McGhee, 1979). Naravno, humor i smeh nisu sinonimi. Humor se može shvatiti i kao razlog smeha, ali i kao posledica smeha (Chapman, 1996). Po svom karakteru, humor je socijalni fenomen. Istraživanja sugerišu da se češće smejemo kada smo u društvu nego kada smo sami (Martin et al., 1993). Međutim, bitno je istaći da postoji razlika između smeha i osmeha, jer se smeh često doživljava kao „zbir“ osmeha. Naime, osmeh najčešće predstavlja odraz zadovoljstva ili dobre volje, dok je smeh rezultat iznenađenja i spoznavanja određene inkongruencije (Nilsen, 1993).

Na osnovu dosadašnjih istraživanja (Bilge & Saltuk, 2007; Kazarian & Martin, 2004; Lefcourt, 2001; Martin et al., 2003), možemo pretpostaviti da postoji povezanost između osobina ličnosti i stilova humora. Kanadski autor Martin je sa saradnicima (Martin et al., 2003) u cilju procene stilova humora konstruisao HSQ skalu koja će nam u ovom istraživanju predstavljati referentni okvir za procenu dominantnog stila humora kod ispitanika. Pomenuti autori, na osnovu niza sprovedenih istraživanja, sugerišu da se u populaciji mogu izdvojiti četiri dominantna stila humora: Afilijativni, Samopomažući, Agresivni i Samoporažavajući. Pomenute dimenzije operacionalizovane su putem upitnika Humor Style Questionnaire (HSQ: Martin et al., 2003). U istraživanjima uz korišćenje NEO-PI-R inventara ličnosti (NEO-PI-R: Costa & McCrae, 1992) Martin sa saradnicima ukazuje da se Ekstraverzija, kao osobina ličnosti, dosledno registruje u najsnažnijoj relaciji sa Afilijativnim humorom, kao i sa Samopomažućim stilom. Saradljivost i Savesnost stoje u negativnoj korelaciji sa Agresivnim i Samoporažavajućim stilom. Rezultati pomenutog istraživanja (Martin et al., 2003) ukazuju na vezu Agresivnog i Samoporažavajućeg stila i Neuroticizma. Otvorenost ka iskustvu je u korelaciji sa Afilijativnim stilom, kao i sa Samopomažućim humorom.

Mnogobrojne studije ukazuju na opravdanost shvatanja humora kroz četiri pomenuta stila. Istraživanja sprovedena u Evropi (Saraglou & Scariot, 2002; Vernon, Mar-

tin, Schremer, & Mackie, 2008), Severnoj Americi (Kuiper & Borowicz-Sibenik, 2005; Martin et al., 2003;), Srednjem istoku (Kalliny, Cruthirds, & Minor, 2006; Kazarian & Martin, 2004) i Istočnoj kulturi (Chen & Martin, 2007) potvrđuju postojanje i stabilnost četiri stila humora u različitim kulturama. Takođe, pomenuta istraživanja ukazuju na distinkciju adaptivne i maladaptivne forme humora, kao i na to da su adaptivni stilovi u češćoj vezi na nižom depresivnošću i izraženim samopoštovanjem, dok je kod maladaptivnih oblika situacija obrnuta (Kuiper, 2010).

Iranski autori (Zareh, Zarch, & Nasab, 2010) vezu između stilova humora i osobina ličnosti istražuju na osnovu upotrebe upitnika HSQ (HSQ: Martin et al., 2003) i Petofaktorskog inventara ličnosti (NEO-P-R: McCrae & Costa, 1992). Nalazi dobijeni u ovom istraživanju sugerišu da su Afilijativni i Samopomažući stil (shvaćeni kao adaptivne forme humora) u negativnoj korelaciji sa Neuroticizmom, dok su u pozitivnoj vezi sa osobinama Ekstraverzija, Otvorenost ka iskustvu, Saradljivost i Savesnost. Maladaptivni oblici humora, Agresivni i Samoporažavajući stoje u pozitivnoj korelaciji sa Neuroticizmom, a u negativnoj sa ostale četiri dimenzije upitnika ličnosti.

Koristeći instrument konstruisan na osnovu komponenti iz modela Velikih pet i upitnik HSQ, autori Saraglou i Scariot (Saraglou & Scariot, 2002) na osnovu svojih nalaza sugerišu da Samopomažući i Afilijativni stil humora stoje u pozitivnoj vezi sa osobinama Ekstraverzija, Saradljivost i Otvorenost. Agresivni stil je u negativnoj korelaciji sa Ekstraverzijom, Saradljivošću i Savesnošću. Samoporažavajući stil negativno korelira sa Savesnošću i Neuroticizmom. U ponovljenoj studiji, pomenuti autori ukazuju na iste veze između osobina ličnosti i stilova humora, ali i na vezu pozitivnih stilova humora i Neuroticizma.

U nizu studija sprovedenih u cilju objašnjenja relacija između osobina ličnosti i stilova humora, grupa autora (Veselka, Schermer, Martin, & Vernon, 2010) ispitala je korelacije između četiri stila humora operacionalizovana upitnikom HSQ i „Tamne trijade” osobina ličnosti (Narcizam, Psihopatija i Makijavelizam). Rezultati ukazuju da ispitanici koji ostvaruju više skorove na subkliničkom nivou Psihopatije i Makijavelizmu pokazuju izraženiju tendenciju ka upotrebi negativnih stilova humora (Agresivni i Samoporažavajući), dok su pojedinci sa višim skorom na Narcizmu skloniji upotrebi Afilijativnog stila.

Navedena istraživanja i istraživanja sličnog karaktera mahom ukazuju na dosledne relacije kada su u pitanju stilovi humora i osobine ličnosti, pogotovo ako postojeća četiri stila redukujemo na „dva osnovna”, pozitivni i negativni. Pozitivni stilovi humora se najčešće pojavljuju u vezi sa višim samopoštovanjem, ređim depresivnim i anksioznim manifestacijama, pozitivnim afektivitetom, razvijenijim socijalnim veštinama. Sa druge strane, Samoporažavajući stil humora je dovođen u vezu sa izraženijim depresivnim i anksioznim tendencijama, dok Agresivni stil ostvaruje negativnu povezanost sa blagostanjem (Johnson & McCord, 2010; Kuiper, Grimshaw, Leite, & Kirsh, 2004; Saraglou & Scariot, 2002).

Na osnovu istraživanja autora Bilge i Saltuk (Bilge & Saltuk, 2007) koji su na turskoj populaciji prvi put primenili HSQ skalu, možemo pretpostaviti da zado-

voljstvo životom poseduje značajan udeo u predikciji stila humora i to u pravcu preferencije Afilijativnog i Samopomažućeg stila humora kod ispitanika sa višim skorovima na skali Zadovoljstva životom. Rezultati pomenutog istraživanja sugerišu da od osobina ličnosti Agresivnost ima velik udeo u preferenciji Agresivnog stila humora. Takođe, Anksioznost se pokazala kao dominantna crta osoba koje preferiraju Samoporažavajući stil humora.

Nalazi različitih istraživanja ukazuju (Kuiper & Martin, 1998; Kuiper & Borowicz-Sibenik, 2005) da humor nije isključivo u adaptivnoj funkciji ostvarivanja blagostanja pojedinca i da može biti štetan po psihološku dobrobit pojedinca (Martin et al., 2003). Konceptija humora koju je ponudio Martin posmatra ovaj konstrukt kroz karakterstike koje mogu imati kako pozitivne tako i negativne posledice na blagostanje pojedinca.

Traženje senzacija (SS) je operacionalizovano kao osobina koja uključuje „traženje raznovrsnih, novih, kompleksnih i intenzivnih osećanja i iskustva“ (Zuckerman, 1994, p. 27). Sadržaj i struktura humora mogu obezbediti različitu stimulaciju u odnosu na kompleksnost i intenzitet, tako da se čini da je koncept traženja senzacija, u početnoj fazi istraživanja, bio smislen konceptualan okvir za razumevanje humora (Carratero-Dios & Ruch, 2010).

Odnos između SS i humora se izučavao na dva načina. Jedan pristup je podrazumevao upotrebu samoprocene „duhovitosti“ odgovora na na hipotetičke događaje (npr. SHRQ: Martin & Lefcourt, 1984). Drugi pristup podrazumeva upotrebu procene koliko je šala ili crtani film smešan ili neprijatan u odnosu na sadržaj i strukturu (npr. 3W-D: Ruch, 1992).

Razvijajući se iz koncepta traženja senzacija na osnovu niza istraživanja, konstruisan je instrument za procenu osobina ličnosti, nazvan Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire (ZKPQ: Zuckerman & Kuhlman, 2000). Imajući u vidu prethodne nalaze (Carratero-Dios & Ruch, 2010; Deckers & Ruch, 1992; Ruch, 1988), koji ukazuju na relacije humora i traženja senzacija kao jedne od dimenzija Alternativnog petofaktorskog modela, za potrebe ovog istraživanja korišćen je pomenuti inventar kao referentan okvir za procenu osobina ličnosti. Pored „standardnih“ relacija određenih dimenzija i stilova (npr. Ekstraverzija i Afilijativni stil) možemo očekivati vezu između traženja senzacija i stilova humora. U prikazanom istraživanju, akcenat je na prediktivnoj moći SS u odnosu na stilove ponaosob, ali i na tendenciji ka humoru, generalno.

Kazarian i Martin (Kazarian & Martin, 2004) su istraživali prirodu relacija između stilova humora i opšteg blagostanja pojedinca. Rezultati ukazuju na vezu Afilijativnog i Samopomažućeg stila humora i konstrukta operacionalizovanog kao psihološko blagostanje. Rezultati dosadašnjih istraživanja sugerišu da Afilijativni i Samopomažući stil humora najčešće pozitivno koreliraju sa raznim merama blagostanja, kao što su pozitivno raspoloženje, samopoštovanje, socijalna podrška i srodne dimenzije (Kazarian & Martin, 2004; Saraglou & Scariot, 2002).

U dosadašnjim studijama ne postoji jasan zaključak kakva je priroda odnosa humora i zadovoljstva životom jer istraživanja koja su se bavila ispitivanjem povezanosti između humora i indikatora mentalnog zdravlja, kao meru zdravlja retko koriste zadovoljstvo životom. Sam koncept blagostanja predstavlja širi pojam, sastavljen od tri komponentne ukoliko se oslonimo da objašnjenje koje je ponudio Diener (Diener, 1984): zadovoljstvo životom, pozitivni afekat i nizak nivo negativnog afekta. Zadovoljstvo životom u našem slučaju predstavlja kognitivni aspekt koji se odnosi na procenu od strane same osobe o kvalitetu svog života. Iz tog razloga je teško praviti komparacije sa postojećim istraživanjima.

Nalazi aktuelnih istraživanja inspirisali su ovo istraživanje koje za svoj osnovni cilj ispituje relacije osobina ličnosti prema Alternativnom petofaktorskom modelu i preferencije određenog stila humora uz kontrolu potencijalnog parcijalnog doprinosa zadovoljstva životom.

Osnovni cilj našeg istraživanja je ispitivanje prirode relacija između osobina ličnosti, zadovoljstva životom i stilova humora.

Metod

Uzorak

Uzorak čine studenti Fakulteta za menadžment u Novom Sadu. Ukupno je ispitano 180 osoba, 98 ženskog i 82 muškog pola. Prosečna starost uzorka je 27 godina. U istraživanje su uključeni i studenti koji studiraju uz rad. Uzorak je po svojoj prirodi prigodan.

Instrumenti

U istraživanju su korišćena tri upitnika. Prvi upitnik koji su ispitanici ispunjavali, *Humor Style Questionnaire* (HSQ: Martin et al., 2003) konstruisan je u cilju procene stila humora koji dominira u repertoaru ponašanja ispitanika. Odgovori su ponuđeni u vidu sedmostepene skale procene. HSQ se sastoji od četiri supskale:

a) Afilijativni stil humora obuhvata stavke koje se odnose na korišćenje šala i dozetki u cilju facilitacije odnosa sa drugim ljudima i smanjenja tenzije (Lefcourt, 2001). Takođe, ova supskala se odnosi na nehostilni stil humora koji je generalno u funkciji jačanja kohezivnosti grupe i povećavanja interpersonalne privlačnosti. Afilijativni stil određuju ajtemi kao što su „Mnogo se smejem i šalim u društvu svojih prijatelja.“, „Uživam da zasmekavam ljude.“, „Kada sam sa drugim ljudima, obično mi ne padne na pamet ništa duhovito što bih rekao.“. Pouzdanost ove supskale iznosi $\alpha = .72$ ($AS = 44.43$, $SD = 7.90$).

b) Samopomažući stil sadrži indikatore vedrog pogleda na svet; tendenciju da se životni apsurdni dožive kao zabavni. Ova supskala operacionalizuje humor kao strategiju prevladavanja (Kuiper, Martin, & Olinger, 1993). Takođe, tendencija ka Samopomažućem stilu humora najviše korespondira Frojdomovom shvatanju humora kao odbrambenog mehanizma. Druga supskala definisana je stavkama poput "Ako se osećam depresivno, obično mogu sam sebe da oraspoložim humorom.", "Čak i kada sam sam, često me zabave apsurdni života.", "Ako se osećam uznemireno ili nesrećno, obično pokušavam da sagledam situaciju iz smešnog ugla da bih se osećao bolje.". Pouzdanost skale dobijena u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .70$ ($AS = 36.98, SD = 8.57$).

c) Agresivni stil sadrži tvrdnje koje se odnose na upotrebu humora bez obzira na potencijalni negativan uticaj koji on može imati na druge ljude (npr. seksistički i rasistički humor). Prisutni su indikatori impulsivne ekspresije humora kojim se pojedinac teško odupire; npr. doskočice za koje je jasno da će povrediti ili udaljiti drugu osobu ("Ako neko pogreši, imam običaj ga zadirkujem povodom toga.", "Ljudi nikada nisu povređeni ili uvređeni mojim smislom za humor.", "Kada mi se neko ne dopada, često koristim humor ili zadirkivanje da bih ga ponizio."). Supskala uključuje markere zadirkivanja, "spuštanja", sarkazma i omalovažavanja (Zillman, 1983). Pouzdanost navedene supskale u našem istraživanju iznosi $\alpha = .51$ ($AS = 24.58, SD = 7.22$).

d) Samoporažavajući stil humora pretpostavlja tendenciju ka upotrebi humora u vidu šala na svoj račun, omalovažavajući sebe i smejući sa sa drugima svojim nedostacima i propustima (Martin et al., 2003). Ova dimenzija humora obuhvata defanzivno poricanje u vidu isticanja neprijatnih osećanja uz nedostatak konstruktivnog suočavanja sa problemima (Kubie, 1971). Samoporažavajući stil određuju indikatori tipa "Dopuštam ljudima da mi se smeju i da se šale na moj račun, više nego što bih trebalo.", "Često se zanesem u omalovažavanju sebe, ako to zasmehava moju porodicu ili prijatelje.", "Često preteram u „spuštanju“ sebe kada zbijam šale ili pokušavam da ispadnem duhovit.". Pouzdanost ove supskale iznosi $\alpha = .68$ ($AS = 26.33, SD = 8.91$).

Upitnik je prvi put primenjen u našoj populaciji. Pouzdanost celokupne skale izražena Cronbachovim koeficijentom pouzdanosti iznosi .73.

Zamerka instrumentu HSQ koju smo uočili tokom ispitivanja jeste sedmostepena skala procene. Dozvola za prevod i validaciju skale na našoj populaciji je isključivala bilo kakve izmene skale, tj. njenog formata i sadržaja. Problem predstavljaju suviše diferencirani odgovori koji od ispitanika očekuju „nijansiranu“ samoprocenu. Primer ove metodološko-terminološke zabune bi bio originalan naziv za indikator na skali procene broj dva „moderately disagree“, dok bi indikator broja tri bio „slightly disagree“. U prevodu smo koristili izraze kao što su „umereno se ne slažem“ i „malo se ne slažem“ što smatramo da nije najelegantnije rešenje. Pomenuti prevodi nisu karakteristični za srpski jezik. Stiče se utisak da ni sami ispitanici nisu registrovali tačno razliku između odrednica „umereno“ i „malo“. U budućnosti bi trebalo sedmostepenu skalu prevesti na petostepenu.

Za procenu osobina ličnosti korišćen je *Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire* (ZKPQ: Zuckerman et al., 1993). Upitnik se sastoji od 99 ajtema sa binarnim formatom odgovora. Dimenzije ovog upitnika su sledeće (Smederevac i Mitrović, 2006):

a) Aktivitet obuhvata dve vrste stavki. Prva grupa se odnosi na potrebu za generalnom aktivnošću. Kod osoba sa visokim skorovima na ovoj supskali se javlja nestrpljivost i uznemirenost u situacijama kada ne postoji mogućnost da se te potrebe realizuju. Druga subdimenzija se odnosi na sklonost ka teškim i izazovnim poslovima.

b) Agresivnost-Hostilnost je dimenzija u čijem se sadržaju jedna grupa stavki odnosi pre svega na tendenciju ka verbalnoj agresivnosti, dok se druga grupa ajtema odnosi na uvredljivo, neobazrivo ili antisocijalno ponašanje, osvetoljubivost i nestrpljivost sa drugima.

c) Impulsivno traženje senzacija obuhvata dva faktora nižeg reda. Jedan se odnosi na tendenciju ka impulsivnom ponašanju koje je uglavnom praćeno nemogućnošću planiranja. Drugi faktor nižeg reda se odnosi na sklonost ka uzbuđenju i nepredvidivim situacijama, kao i na potrebu za stalnim promenama i novinama.

d) Neuroticizam-Anksioznost sadrži indikatore koji ukazuju na emocionalnu uznemirenost, napetost, zabrinutost, strašljivost, opsesivnu neodlučnost, kao i na osetljivost na kritiku.

e) Socijabilnost obuhvata dve subkomponente. Jedan deo stavki u okviru ove dimenzije se u najvećoj meri odnosi na uživanje u zabavama i velikom broju prijatelja. Drugi deo ajtema je usmeren na netoleranciju socijalne izolacije kod ekstroverta, kao i na sklonost ka usamljenim aktivnostima kod introverta.

Pouzdanosti supskala ZKPQ inventara ličnosti dobijene u ovom istraživanju iznose: Impulsivno traženje senzacija $\alpha = .74$ ($AS = 28.86$, $SD = 3.77$), Neuroticizam-Anksioznost $\alpha = .85$ ($AS = 25.14$, $SD = 4.55$), Agresivnost-Hostilnost $\alpha = .73$ ($AS = 24.80$, $SD = 3.45$), Aktivitet $\alpha = .75$ ($AS = 25.62$, $SD = 3.66$) i Socijabilnost $\alpha = .72$ ($AS = 26.08$, $SD = 3.34$). Pouzdanost na nivou celokupnog upitnika izražena Cronbachovim koeficijentom pouzdanosti iznosi .85.

Treći i poslednje primenjen instrument je *Satisfaction With Life Scale* (SWLS: Diener et al., 1985) u cilju procene zadovoljstva životom ispitanika. SWLS predstavlja kognitivnu komponentu subjektivnog blagostanja. Skala sadrži pet tvrdnji na koje ispitanici odgovaraju pomoću sedmostepene skale Likertovog tipa. Pouzdanost skale iznosi $\alpha = .82$.

Postupak

Prikupljanje podataka je obavljeno na Fakultetu za menadžment u Novom Sadu tokom marta meseca 2010. godine. Ispitanici su upitnike ispunjavali grupno u okviru vežbi iz predmeta Psihologija. Ispitanicima je dato uputstvo za odgovara-

nje i zagarantovana anonimnost odgovora. Testiranje je u proseku trajalo 15–20 minuta. Zadate upitnike ispitanici su ispunjavali sukcesivno bez pauze, sledećim redosledom: Upitnik stilova humora (HSQ), zatim Inventar ličnosti (ZKPQ) i poslednje – Skalu zadovoljstva životom (SWLS).

Rezultati

U Tabeli 1 su prikazane korelacije između varijabli korišćenih u istraživanju.

Tabela 1

Korelacije Upitnika stilova humora, osobina ličnosti i zadovoljstva životom

	ZKPQ Imp-SS	ZKPQ N-Anx	ZKPQ Agg-Host	ZKPQ Act	ZKPQ Sy	SWLS
Afilijativni	.15	-.11	.01	.07	.31*	.31*
Samopomažući	.12	-.06	-.19*	.18*	.14	.22*
Agresivni	.30*	.11	.40*	-.14	-.08	-.08
Samoporažavajući	.35*	.38*	.20*	.09	.16	-.23*

Legenda: ZKPQ = Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire; Imp-SS = Impulsivno traženje senzacija; N-Anx = Neuroticizam-Anksioznost; Agg-Host = Agresivnost-Hostilnost; Act = Aktivitet; Sy = Socijalnost; SWLS = Skala zadovoljstva životom

Kao što se može videti u Tabeli 1, najznačajnije korelacije su registrovane između Agresivnog stila humora i osobina Agresivnost-Hostilnosti ($r = .40$) i Impulsivnog traženja senzacija ($r = .30$). Samoporažavajući stil humora stoji u korelaciji sa dimenzijama Neuroticizam-Anksioznost ($r = .38$), Impulsivno traženje senzacija ($r = .35$), Agresivnost-Hostilnost ($r = .20$), kao i u negativnoj povezanosti sa Skalom zadovoljstva životom ($r = -.23$). Afilijativni stil humora ostvaruje povezanost sa osobinom Socijalnost ($r = .31$) i Skalom zadovoljstva životom ($r = .31$). Najniže korelacije registrovane su između Samopomažućeg stila humora i dimenzija Agresivnost-Hostilnost ($r = -.19$), Aktivitet ($r = .18$) i Skale zadovoljstva životom ($r = .22$).

Relacije između konstrukata ispitane su uz pomoć četiri hijerarhijske regresione analize. Skorovi svake od četiri HSQ supskale predstavljaju kriterijume, osobine ličnosti prediktore u prvom koraku, uz dodatak zadovoljstva životom u drugom.

Tabela 2

Hijerarhijska regresiona analiza: Osobine ličnosti i zadovoljstvo životom kao prediktori Afilijativnog stila humora

	R^2	ΔR^2	β	t	p
1	.12	.12			.006**
Act			-.06	-0.67	.505
Sy			.30	3.43	.001**
Agg-Host			.02	0.27	.790
ImpSS			.08	0.89	.378
N-Anx			-.09	-1.06	.290
2	.19	.08			.001**
Act			-.09	-1.07	.285
Sy			.29	3.38	.001**
Agg-Host			.01	0.16	.870
ImpSS			.10	1.13	.262
N-Anx			-.02	-0.19	.851
SWLS			.29	3.52	.001**

** $p < .001$

Osobine ličnosti uključene u regresionu jednačinu u prvom koraku (Tabela 2), objašnjavaju 12% varijanse afilijativnog stila humora ($F(5, 174) = 4.85, p < .001$). Kao najznačajniji prediktor izdvaja se dimenzija Socijalnost ($\beta = .30, t = 3.43, p < .001$).

U drugom koraku je kao prediktor uvedeno i zadovoljstvo životom koje objašnjava 8% varijanse Afilijativnog stila humora ($F(6, 173) = 5.11, p < .001$). Doprinosi Zadovoljstva životom je značajan ($\beta = .29, t = 3.52, p < .001$). Takođe, i u drugom modelu prisutan je značajan doprinos Socijalnosti ($\beta = .29, t = 3.38, p < .001$) u predikciji Afilijativnog stila humora.

Tabela 3

Hijerarhijska regresiona analiza: Osobine ličnosti i zadovoljstvo životom kao prediktori Samopomažućeg stila humora

	R^2	ΔR^2	β	t	p
1	.09	.09			.028*
Act			.12	1.34	.184
Sy			.07	0.75	.455
Agg-Host			-.23	-2.46	.015*
ImpSS			.17	1.76	.080
N-Anx			.02	0.21	.838
2	.14	.05			.009**
Act			.10	1.13	.260
Sy			.04	0.44	.661
Agg-Host			-.23	-2.56	.012*
ImpSS			.18	1.88	.062
N-Anx			.08	0.88	.381
SWLS			.23	2.65	.009**

* $p < .05$; ** $p < .001$

Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 3 možemo reći da osobine ličnosti, uključene u regresionu jednačinu u prvom koraku, objašnjavaju 9% varijanse Samopomažućeg stila ($F(5, 174) = 2.78, p < .01$). Osobina Agresivnost-Hostilnost se pokazala kao najznačajniji prediktor Samopomažućeg humora, ali u negativnom smeru ($\beta = -.23, t = -2.46, p < .05$).

Zadovoljstvo životom uvedeno kao prediktor u drugom koraku ostvaruje značajan doprinos na predikciju Samopomažućeg stila ($F(6, 173) = 3.88, p < .01$) i pritom objašnjava 5% varijanse. Nakon parcijalizacije deljene varijanse sa zadovoljstvom životom, kao najznačajniji prediktor Samopomažućeg humora se pokazala dimenzija Agresivnost-Hostilnost ($\beta = -.23, t = -2.56, p < .05$). Vrednost beta opterećenja na dimenziji Impulsivno traženje senzacija ($\beta = .18$) nije statistički značajna, ali ukazuje na tendenciju ka blagoj povezanosti Samopomažućeg stila humora sa višim skorom na ovoj dimenziji.

Tabela 4

Hijerarhijska regresiona analiza: Osobine ličnosti i zadovoljstvo životom kao prediktori Agresivnog stila humora

	R^2	ΔR^2	β	t	p
1	.24	.24			.000**
Act			-.14	-1.79	.076
Sy			-.10	-1.24	.216
Agg-Host			.33	3.93	.000**
ImpSS			.27	3.05	.003**
N-Anx			-.08	-0.95	.342
2	.24	.00			.880
Act			-.14	-1.75	.082
Sy			-.10	-1.22	.226
Agg-Host			.33	3.92	.000**
ImpSS			.26	3.03	.003**
N-Anx			-.08	-0.96	.340
SWLS			-.01	-0.15	.880

** $p < .001$

U Tabeli 4 prikazani su rezultati za kriterijum Agresivni stil humora. Osobine ličnosti uvedene u prvom koraku objašnjavaju 24% varijanse Agresivnog stila ($F(5, 174) = 2.67, p < .001$). Najznačajniji prediktori su dimenzije Agresivnost-Hostilnost ($\beta = .33, t = 3.93, p < .001$) i Impulsivno traženje senzacija ($\beta = .27, t = 3.05, p < .001$).

Zadovoljstvo životom, uvedeno u drugom koraku u regresionu jednačinu ne ostvaruje značajan doprinos u predikciji Agresivnog stila humora.

Tabela 5

Hijerarhijska regresiona analiza: Osobine ličnosti i zadovoljstvo životom kao prediktori Samoporažavajućeg stila humora

	R^2	ΔR^2	β	t	p
1	.24	.24			.000**
Act			.13	1.60	.112
Sy			.07	0.79	.431
Agg-Host			.00	0.00	.997
ImpSS			.25	2.82	.006**
N-Anx			.35	4.27	.000**
2	.24	.00			.371
Act			.14	1.70	.091
Sy			.07	0.88	.382
Agg-Host			.00	0.02	.982
ImpSS			.24	2.79	.006**
N-Anx			.33	3.88	.000**
SWLS			-.07	-0.90	.371

** $p < .001$

Na osnovu rezultata prikazanih u Tabeli 5 možemo zaključiti da osobine ličnosti objašnjavaju 24% varijanse Samoporažavajućeg stila ($F(5, 174) = 8.35, p < .001$). Kao značajni prediktori izdvajaju se osobine Neuroticizam-Anksioznost ($\beta = .35, t = 4.27, p < .001$) i Impulsivno traženje senzacija ($\beta = .25, t = 2.82, p < .001$).

Zadovoljstvo životom ne ostvaruje statistički značajan doprinos u predikciji Samoporažavajućeg humora.

Diskusija

Osnovni cilj prikazanog istraživanja je ispitivanje prirode relacija između osobina ličnosti, zadovoljstva životom i stilova humora.

Na osnovu rezultata dobijenih putem ovog istraživanja, možemo reći da osobine ličnosti jesu dobar prediktor stila humora. Kada je u pitanju zadovoljstvo životom, doprinos ove komponente je u skladu sa dosadašnjim malobrojnima nalazima i prisutan je jedino kod „pozitivnih“ stilova humora.

Imajuću u vidu rezultate sprovedenih studija, nalazi prikazanog istraživanja uglavnom su u saglasnosti sa zaključcima drugih autora. Impulsivno traženje senzacija predstavlja značajan prediktor svih stilova humora sem Afilijativnog i čini

se da je ova osobina, uopšteno gledano, povezana sa korišćenjem humora. Moguće da je potreba za promenama i uzbuđenjima pokretač humorističnih akcija i distinktivna karakteristika koju čini osobu otvorenom za doživljaj humora, što i jeste jedna od početnih pretpostavki u pionirskim istraživanjima humora (Deckers & Ruch, 1992; Ruch, 1988).

U pogledu Afilijativnog stila humora, prethodna istraživanja dosledno sugerišu relaciju sa Ekstraverzijom (Bilge & Saltuk, 2007; Martin et al., 2003; Saraglou & Scariot, 2002). U našem slučaju, u pitanju je relacija Afilijativnog stila i Socijalnosti. Ukoliko uvažimo konceptualne razlike inventara ličnosti administriranih u istraživanjima (npr. NEO-PI-R nasuprot ZKPQ-u), čini se osnovanim rezultate dobijene u ovoj studiji tumačiti u skladu sa nalazima prethodnih istraživanja. Naime, ZKPQ ne podrazumeva Ekstraverziju kao bazičnu dimenziju ličnosti, ali Socijalnost, kao supskala ZKPQ-a, može biti shvaćena kao dimenzija sa bliskim prostorom merenja. Ukoliko Socijalnost odredimo kao netoleranciju socijalne izolacije kod ekstraverata čini se opravdanim ovu povezanost shvatiti kao potvrdu prethodnih nalaza imajući u vidu upotrebu različitih inventara ličnosti. U oba slučaja, reč je u upotrebi humora u cilju facilitacije odnosa sa drugim ljudima i radi stvaranja opšte prijatne atmosfere bez određene sekundarne „skrivene“ funkcije humorističnog sadržaja. Kada je u pitanju Samopomažući stil, dosadašnja istraživanja prevashodno sugerišu relacije ovog stila sa Ekstraverzijom, Otvorenošću, Saradljivošću i negativnu povezanost sa Neuroticizmom (Martin et al., 2003; Saraglou & Scariot, 2002; Zareh, Yarch, & Nasab, 2010). U našem istraživanju nalaz sugeriše negativnu korelaciju Samopomažućeg stila i osobine Agresivnost-Hostilnost. Sadržaj ovog stila implicira korišćenje humora prvenstveno u cilju pomaganja sebi i „oraspoloživanju“ samog sebe humorom, a ne u cilju zasmehavanja ili zadirkivanja drugih. Stoga, negativna povezanost sa Agresivnošću bi mogla označavati jasnu distinkciju između upotrebe humora sličnog sadržaja, ali sa ciljem povređivanja druge osobe što ne pripada prostoru merenja Samopomažućeg stila, već supskali Agresivnog humora. Primarno, ovaj stil humora ne sugeriše postojanje drugih osoba da bi pojedinac produkovao ili doživeo humorističan sadržaj. Zadovoljstvo životom se pokazalo kao značajan prediktor dva navedena pozitivna stila humora. Generalno posmatrajući, ovaj nalaz je u saglasnosti sa dosadašnjim nalazima studija koje su bavile izučavanjem relacija humora i određenih indikatora mentalnog zdravlja (Bilge & Saltuk, 2007; Kazarian & Martin, 2004). Kontrolisanje doprinosa zadovoljstva životom u našem slučaju predstavlja eksploraciju samo jednog od aspekata blagostanja u relaciji sa stilovima humora. Nalaz da postoji negativna veza Agresivnog stila i blagostanja, indirektno Agresivnog stila i zadovoljstva životom (Johnson & McCord, 2010; Kuiper, Grimshaw, Leite, & Kirsh, 2004; Saraglou & Scariot, 2002) u našoj studiji nije repliciran. Imajući u vidu da je u sprovedenom istraživanju korišćen korelacioni nacrt, ostaje otvoreno pitanje uzročnosledične veze zadovoljstva životom i stila humora, tj. da li određeni stil humora vodi ka zadovoljstvu pojedinca ili je povezanost između ova dva konstrukta zapravo obrnuta. U kontekstu supskale Agresivnog humora veza sa osobinama ličnosti je najjasnija. Prisutan je značajan doprinos dimenzija Agresivnost-Hostilnost i Im-

pulsivno traženje senzacija bez doprinosa Zadovoljstva životom. Prethodna istraživanja (Bilge & Saltuk, 2007; Martin, 2003) takođe kao najčvršću vezu registruju odnos Agresivnosti sa Agresivnim stilom humora. Neurotizizam-Anksioznost i Impulsivno traženje senzacija predstavljaju prediktore Samoporažavajućeg stila humora. Možemo reći da pojedincima sklonim emocionalnoj uznemirenosti, napetosti i zabrinutosti nedostaje sposobnost konstruktivnog suočavanja sa problemima što i jeste jedan od indikatora Samoporažavajućeg stila humora (Kubie, 1971).

Imajući u vidu mali broj istraživanja koja u svom nacrtu „kontrolišu“ doprinos zadovoljstva životom u predikciji stila humora, podaci dobijeni u našem istraživanju nisu potpuno analogni istraživanjima u kojima je ispitivano blagostanje, jer je mentalno blagostanje ipak širi konstrukt. Naime, veza zadovoljstva životom i pozitivnih stilova korespondira nalazima koji ukazuju na relacije Afilijativnog i Samopomažućeg stila sa blagostanjem pojedinca i njegovim različitim indikatorima (Bilge & Saltuk, 2007; Kazarian & Martin, 2004). Međutim, ukoliko blagostanje posmatramo kao trokomponentni konstrukt, pitanje je funkcije i prirode odnosa ostalih njegovih komponenti, jer i zadovoljstvo životom, samo za sebe, ostvaruje značajan doprinos samo u slučaju pozitivnih stilova humora.

U budućnosti bi bilo korisno razviti metodologiju ispitivanja stilova humora koja nije bazirana isključivo na papir/olovka samoproceni. Po svojoj prirodi, smešan sadržaj najčešće jeste spontana reakcija na određeni stimulus i „pravo“ rasvetljavanje ovog fenomena i zaključivanje o istom bi bilo osnovanije ukoliko bi se koristila mera procene koja korespondira samoj prirodi humora.

Naredni korak u eksploraciji humora na našoj populaciji predstavlja uvođenje mera raspoloženja, samopoštovanja, usamljenosti, optimizma i blagostanja u istraživački nacrt. Rezultati ovakvih istraživanja omogućiće nam kroskulturalnu komparaciju zaključaka kao i sve veću diferenciranost istraživanog konstrukta.

Reference

- Apte, M. L. (1985). *Humor and laughter. An anthropological approach*. New York: Cornell University Press.
- Bilge, F., & Saltuk, S. (2007). Humor Styles, Subjective Well-Being, Trait Anger and Anxiety among University Students in Turkey. *World Applied Science Journal*, 2, 464–469.
- Carretero-Dios, H., & Ruch, W. (2010). Humor appreciation and sensation seeking: Invariance of findings across culture and assessment instrument? *Humor – International Journal of Humor Research*, 23, 427–445.
- Chapman, A., & Foot, H. (1996). *Humor and laughter: Theory, Research and Applications*. New York: Transaction.

- Chen, G. H., & Martin, R. A. (2007). A comparison of humor styles, coping humor, and mental health between Chinese and Canadian university students. *Humor, 20*, 215–234.
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised Personality Inventory [NEO-PIR] and NEO Five Factor Inventory [NEO-FF-I] professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.
- Deckers, L., & Ruch, W. (1992). Sensation seeking and the Situational Humor Response Questionnaire (SHRQ): Its relationship in American and German samples. *Personality and Individual Differences, 13*, 1051–1054.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin, 95*, 542–575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment, 49*, 71–75.
- Johnson, A., & McCord, M.D. (2010). Relating Sense of Humor to the Five Factor Theory Personality Domains and Facets. *American Journal of Psychological research, 6*, 32–40.
- Kalliny, M., Cruthirds, W. K., & Minor, S. M. (2006). Differences between American, Egyptian and Lebanese Humor Styles: Implications for International Management. *International Journal of Cross Cultural Management, 6*, 121–134.
- Kazarian, S. S., & Martin, R. A. (2004). Humor styles, personality and well-being among Lebanese university students. *European Journal of Personality, 18*, 209–219.
- Kubie, L. S. (1971). The destructive potential of humor in psychotherapy. *American Journal of Psychiatry, 127*, 37–42.
- Kuiper, A. N. (2010). Reactions to Humorous Comments and Implicit Theories of Humor Styles. *Europe's Journal of Psychology, 3*, 236–266.
- Kuiper, N. A., & Borowicz-Sibenik, M. (2005). A good sense of humor doesn't always help: Agency and communion as moderators of psychological well being. *Personality and Individual Differences, 38*, 365–377.
- Kuiper, N. A., & Martin, R. A. (1998). Is sense of humor a positive personality characteristic? In W. Ruch (Ed.), *The sense of humor: Explorations of personality characteristic* (pp. 159-178). New York: Mouton de Gruyter.
- Kuiper, N. A., Grimshaw, M., Leite, C., & Kirsh, G. (2004). Humor is not always the best medicine: Specific components of sense of humor and psychological well-being. *Humor: International Journal of Humor Research, 17*, 135–168.
- Kuiper, N. A., Martin, R. A., & Olinger, L. J. (1993). Coping humour, stress and cognitive appraisals. *Canadian Journal of Behavioural Science, 25*, 81–96.
- Lefcourt, H. M. (2001). *Humor: The psychology of living buoyantly*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Martin, R. A. (2001). Humor, laughter, and physical health: Methodological issues and research findings. *Psychological Bulletin, 127*, 504-519.

- Martin, R. A., & Lefcourt, H. M. (1984). Situational Humor Response Questionnaire: Quantitative measure of sense of humor. *Journal of Personality and Social Psychology, 47*, 145–155.
- Martin, R. A., Kuiper, N. A., Olinger, L. J., & Dance, K. A. (1993). Humor, coping with stress, self-concept and psychological well-being. *Humor: International Journal of Humor Research, 6*, 89–104.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., & Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality, 37*, 48–75.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1991). Adding love and work: The full five-factor model and well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin, 17*, 227–232.
- McGhee, P. E. (1979). *Humor. Its origin and development*. San Francisco, CA: Freeman.
- Nilsen D. (1993). *Humor and Psychology*. Westport: Greenwood.
- Romero, E., & Pescosolido, A. (2008). Humor and group effectiveness. *Human Relations, 61*, 395–418.
- Ruch, W. (1988). Sensation seeking and the enjoyment of structure and content of humor: Stability of findings across four samples. *Personality and Individual Differences, 7*, 861–871.
- Ruch, W. (1992). Assessment of appreciation of humor: Studies with the 3WD humor test. In C. D. Spielberger & J. N. Butcher (Eds.), *Advances in Personality Assessment* (pp. 27–75). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ruch, W. (1996). Measurement approaches to the sense of humor: Introduction and overview. *Humor: International Journal of Humor research, 9*, 239–250.
- Saraglou, V., & Scariot, C. (2002). Humor Style Questionnaire: Personality and educational correlates in Belgian high school and college students. *European Journal of Personality, 16*, 43–54.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology: An Introduction. *American Psychologist, 55*, 5–14.
- Smederevac, S. i Mitrović, D. (2006). *Ličnost – metodi i modeli*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Snyder, C. R., & McCullough, M. (2000). A positive psychology field of dreams: "If you build it, they will come. ..." *Journal of Social and Clinical Psychology, 19*, 151–160.
- Vernon, P. A., Martin, R. A., Schermer, J. A., & Mackie, A. (2008). A behavioral genetic investigation of humor styles and their correlations with the Big Five personality dimensions. *Personality and Individual Differences, 44*, 116–125.
- Veselka, L., Schermer, J. A., Martin, R., & Vernon, A. P. (2010). Relations between humor styles and the Dark Triad traits of personality. *Personality and Individual Differences, 48*, 772–774.

- Zareh, H., Yarch, M. K., & Nasab, F. R. (2010). Humor Styles and Five Personality Traits. *Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 6, 119-127.
- Zillmann, D. (1983). Disparagement humor. In P. E. McGhee & J. H. Goldstein (Eds.), *Handbook of humor research* (pp. 85–107). New York: Springer-Verlag.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zuckerman, M., & Kuhlman, D.M. (2000). Personality and Risk-Taking: Common Biosocial factors. *Journal of Personality*, 68, 999–1029.

Sonja Vukobrat

The Faculty of
Management,
Sremski Karlovci

INCREMENTAL VALIDITY OF LIFE SATISFACTION OVER PERSONALITY TRAITS IN PREDICTION OF STYLES OF HUMOR

The main objective of the present study was to examine the nature of relationships between personality traits, life satisfaction, and humor styles. The survey was conducted on a sample of 180 students from the University of Novi Sad (98 women and 82 men; $M_{age} = 27$). Instruments that were employed were: the Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire (ZKPQ; Zuckerman et al., 1993), the Satisfaction With Life Scale (SWLS; Diener et al., 1985) and Humor Style Questionnaire (HSQ; Martin et al., 2003). Relationships between the constructs were examined using four hierarchical regression analyses. The four HSQ subscales scores were criteria. Personality traits were added as predictors in the first step, whereas life satisfaction was entered in the second.

Sociability was a significant predictor of Affiliative humor in both steps. Life satisfaction made a substantial contribution to the prediction of the Affiliative style. Regarding the Self-enhancing style, Aggressiveness-Hostility was registered as a significant predictor in both steps (negative direction). Also, in the second step, life satisfaction acted as a significant predictor of the Self-enhancing style whereas Impulsive Sensation Seeking had a marginal contribution. As predictors of the Aggressive style, the dimensions of Aggression-Hostility and Impulsive Sensation Seeking were registered. The dimensions of Neuroticism-Anxiety and Impulsive Sensation Seeking proved to be significant predictors of the Self-defeating style. Based on the results, we can assume that personality traits are good predictors of preferences for a particular style of humor. Also, we can conclude that life satisfaction is a predictor of Affiliative and Self-enhancing humor.

Keywords: humor styles, personality traits, life satisfaction